

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح افزایش نرخ باروری و پیشگیری از کاهش رشد جمعیت کشور»
(اعاده شده از شورای نگهبان)

مقدمه

طرح افزایش نرخ باروری و پیشگیری از کاهش رشد جمعیت کشور در تاریخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ به تصویب مجلس رسید که شورای نگهبان آن را در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۸۲۲ مورخ ۱۳۹۳/۶/۱ خود، مغایر با اصول ۸۵ و ۱۱۰ قانون اساسی اعلام کرد. مجلس شورای اسلامی، جهت رفع این ایرادات، طرح حاضر را در تاریخ ۱۳۹۳/۷/۱۵ اصلاح نمود. شورای نگهبان در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۶۶ مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ خود، برخی از ایرادات سابق خود را همچنان رفع نشده اعلام نمود.

مشخصات طرح

دوره نهم - سال دوم

شماره ثبت:

۴۴۶

(این طرح در دوره

دهم به شماره ثبت

۱۷ اعلام شده است)

در ادامه به بررسی ایرادات شورای نگهبان و ارائه راهکار جهت رفع آنان می‌پردازیم.

نظر کارشناسی

با توجه به نظر مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ شورای نگهبان می‌توان موارد ایرادات این شورا به مصوبه مجلس را به شرح زیر دسته‌بندی کرد:

شماره چاپ:

۹۸۵

۱. بند «۱» نظر مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ شورای نگهبان: باقی ماندن ابهام سابق این شورا به ماده (۱)

مصوبه و تبصره آن

تاریخ چاپ:

۱۳۹۳/۱/۳۱

بند «۱» نظر مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ شورای نگهبان اعلام می‌دارد که «در ماده (۱) و تبصره آن، علیرغم اصلاح به عمل آمده، ابهام سابق این شورا کماکان به قوت خود باقی است». ابهام سابق این شورا در بند «۱» نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۸۲۲ مورخ ۱۳۹۳/۶/۱ اعلام داشته بود که «در تبصره ماده (۱)، چون مقصود از تهدید سلامت و ضوابط و شرایط آن روشن نیست، پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد». باید خاطر نشان کرد که مجلس جهت رفع این ابهام، در اصلاحیه خود، عبارت «جسمی» را به بعد از عبارت «تهدید سلامت» در ماده (۱) و تبصره آن افزوده بود.

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفاتر:

مطالعات حقوقی

مطالعات اجتماعی

مشخصات گزارش

به نظر می‌رسد که جهت رفع این ابهام، باید برای «موارد تهدید سلامت جسمی» ضوابطی را تعیین کرد. یکی از روش‌های تعیین چنین ضوابطی بیان تمثیلی مصادیق مهم «موارد تهدید سلامت جسمی» است تا مقنن با بیان این مصادیق و اضافه کردن عبارت «و امثال اینها» مقصود خود را بیان کند.

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۳۶۵۰-۲

در نتیجه پیشنهاد می‌شود در خط دوم ماده (۱) مصادیق مهم «تهدید سلامت جسمی» به صورت تمثیلی ذکر شود. به عنوان نمونه می‌توان متن زیر را پیشنهاد داد:

تاریخ انتشار:

۱۳۹۵/۷/۴

«در خط دوم ماده (۱)، بعد از عبارت «تهدید سلامت جسمی»، عبارت «از قبیل تهدید جانی مادر و جنین و امثال اینها» اضافه شود.»

۲. بند «۲» نظر مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ شورای نگهبان: ابهام داشتن ماده (۲)

بند «۲» نظر مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ شورای نگهبان اعلام می‌دارد که «نظر به اینکه ممنوعیت مذکور در ماده (۲)، بدون تعیین مجازات در غیررسانه‌ها مبهم است، پس از رفع ابهام اظهارنظر خواهد شد». شایان ذکر است شورای نگهبان در بند «۲» نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۸۲۲ مورخ ۱۳۹۳/۶/۱ خود اعلام داشته بود که «در ماده (۲)، اختصاص ممنوعیت تبلیغات صرفاً به رسانه‌ها منطبق با سیاست‌های کلی جمعیت، ابلاغی مقام معظم رهبر مدظله‌العالی نمی‌باشد. بنابراین ماده مذکور باید اصلاح شود».

جهت رفع این ایراد باید در مورد تبلیغ در خصوص پیشگیری از بارداری و کاهش فرزندآوری در غیررسانه‌ها نیز ضمانت اجرا تعیین شود.

همچنین نظر به اینکه عبارت «هرگونه تبلیغ» بسیار گسترده بوده و شامل هرگونه صحبت پیرامون این موضوع نیز می‌شود و ممکن است ممنوعیت چنین تبلیغی موجب تفتیش و ورود به حریم خصوصی افراد شود که چنین امری مغایر با موازین اسلامی و حقوق مشروع افراد موضوع اصول نوزدهم، بیستم و بیست‌ودوم قانون اساسی است و نظر به اینکه قانون باید در امور اجتماعی وضع قاعده کند و سیاست‌های کلی نظام نیز باید مطابق با موازین شرعی و قانون اساسی تفسیر شوند، می‌توان نتیجه گرفت که اولاً، «تبلیغ عمومی یا تبلیغات» که مفهومی گسترده‌تر از «هرگونه تبلیغ» است باید مورد منع قرار گیرد. ثانیاً، مجازات تبلیغات در خصوص پیشگیری از بارداری و کاهش فرزندآوری جزای نقدی درجه (۷) تعیین شود و در صورتی که این تبلیغات از طریق رسانه‌ها باشد، علاوه بر مجازات رسانه براساس مفاد ماده (۳۵) قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴ با اصلاحات بعدی آن، موجب تشدید مجازات متخلف نیز می‌شود.

بر این اساس پیشنهاد می‌شود متن ماده (۲) به شرح زیر اصلاح شود:

«ماده (۲) - تبلیغات در خصوص پیشگیری از بارداری و کاهش فرزندآوری ممنوع است. متخلف به مجازات جزای نقدی درجه ۷ محکوم می‌شود.

تبصره «۱» - در صورت ارتکاب تخلف مزبور از طریق رسانه‌ها، علاوه بر مجازات رسانه براساس مفاد ماده (۳۵) قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴ با اصلاحات بعدی آن، مجازات فوق‌الذکر تشدید می‌شود».

تبصره «۲» - اعلام نظرات علمی از قبیل شرکت در برخی همایش‌ها سمینارها و ارائه مقالات علمی و غیره و همچنین تبلیغات در مجلات گروه پزشکی مشمول حکم این ماده نمی‌گردد.

۳. بند «۳» نظر مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ شورای نگهبان: ابهام داشتن ضوابط و شرایط مربوطه در ماده (۳)

بند «۳» نظر مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ شورای نگهبان اعلام می‌دارد که «در ماده (۳)، همان اشکال ماده (۱) وجود دارد، که باید ضوابط و شرایط مربوطه تعیین گردد». با توجه به همجنس بودن این ایراد با ایراد بند «۱»، پیشنهاد می‌شود در این مورد نیز، همانند بند «۱»، مصادیق مهم «تهدیدات سلامت جسمی و روانی مادر و کودک» بیان شوند. بر این اساس پیشنهاد می‌شود که بعد از عبارت «تهدید سلامت جسمی و روانی مادر و کودک»، عبارت «از قبیل تهدید جانی مادر و کودک و امثال اینها» اضافه شود.

۴. خاتمه نظر مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ شورای نگهبان: عدم توجه به سیاست‌های کلی جمعیت

خاتمه نظر مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ شورای نگهبان اعلام می‌دارد که «در خصوص توجه به سیاست‌های کلی جمعیت، ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری مدظله‌العالی عنایتی نگردیده، بنابراین لازم است در این خصوص اقدام مناسب صورت پذیرد». همچنین در این خصوص خاتمه نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۸۲۲ مورخ ۱۳۹۳/۶/۱ شورای نگهبان اشعار می‌داشت که «از آنجا که این مصوبه در بخش‌های مختلف از جمله افزایش باروری منطبق با سیاست‌های کلی جمعیت، ابلاغی مقام معظم رهبری مدظله‌العالی نمی‌باشد لذا شایسته است با توجه به سیاست‌های کلی مصوبه جامعی تهیه و مورد تصویب قرار گیرد».

شایان ذکر است که رفع این ایراد، همانگونه که مبرهن است، نیاز به بررسی همه‌جانبه و بازنگری مجدد در طرح حاضر دارد و با شکل کنونی این طرح، نمی‌توان این ایراد را رفع نمود.

نتیجه‌گیری

با توجه به ایرادات شورای محترم نگهبان به طرح افزایش نرخ باروری و پیشگیری از کاهش رشد جمعیت کشور مصوب ۱۳۹۳/۷/۱۵ مجلس، علی‌الخصوص ایرادی که در خاتمه اظهار نظر این شورا مبنی بر عدم انطباق طرح حاضر با سیاست‌های کلی جمعیت، مورد اشاره قرار گرفته است، شایسته است متن جامعی با در نظر گرفتن تمامی جنبه‌های سیاست‌های کلی جمعیت، با توجه به متن این گزارش، در قالب طرح جمعیت و تعالی خانواده مورد بررسی و اصلاح قرار گیرد.

